

Απόστολος Πιερρής

*Αυτοσχέδιες Σκέψεις
για την Ταυτότητα και Συνέχεια του Ελληνισμού
και για το Ευρωπαϊκό Ζήτημα*

Μελετούμε την ανάπτυξη μιας γενικής πολιτισμικής θεωρίας (της «Μεταπολιτισμικής») σχετικά με την συγκριτική μελέτη των τριών κόσμων, του κλασσικού Ελληνικού, του Βυζαντινορθόδοξου και του Ευρωπαϊκού.

Το Νυν συνιστά μια προνομιούχο κατάσταση του γίγνεσθαι. Ως εικόν της αιωνιότητας συνέχει παρελθόν, παρόν και μέλλον σε μια ενότητα παρέχοντας Είναι στο Φαίνεσθαι και θεμελιώνοντας το Γίγνεσθαι στο Είναι. Παρελθόν και Μέλλον αποτελούν δομές του Νυν, και η ειδική φύση των δομών αυτών διαφοροποιεί την ουσία των τριών πολιτισμών. Ο Τελεολογικός χαρακτήρας των δομών του Παρόντος δίνει το αρχαιοελληνικό κλασσικό, ο Εσχατολογικός ορίζει το Ευρωπαϊκό πεδίο, ενώ η σύμπτωση τελεολογικού και εσχατολογικού βιώματος ταιριάζει στον πολιτισμό της καθ' ημάς Ανατολής.

Η Χαρά του Είναι όπως αποκαλύπτεται στο Κάλλος του φαίνεσθαι και γίνεσθαι προσδιορίζει το κλασσικό, η σφραγίζουσα την πραγματικότητα Βούληση σηματοδοτεί το ευρωπαϊκό, αλλά η λυτρωτική Ησυχία πάνω στην ταραχή της Μοίρας εκφράζει το θεμελιώδες βίωμα του οικείου γεωπολιτικού μας χώρου.

Και πάλι ο Έρως του Καλού και η Αιδώς του ατελούς διατρανώνονται στο αρχαιοελληνικό, η Κυριότης επί των πραγμάτων και ο Νόμος εφ' ημών μαρτυρούν το ευρωπαϊκό, η δε Αγάπη και ο Οικτιρμός πλημυρίζουν την καθ' ημάς Ανατολή ως θεμελιώδη βιώματα ύπαρξης και σωτηρίας.

Από τις οντολογικές δομές του Νυν, ως εικόνας Αιωνιότητος, που συνιστούν την χρονικότητα ως διάρκεια με αναφορά προς τα τέλη, τα έσχατα ή την συναίρεση τελών και εσχάτων, -

και από τις συμπαραομαρτούσες υπαρξιακές δομές του Νυν που συνθέτουν το ανθρώπινο Dasein περί άξονα δυναμικό τον Έρωτα του τελεσφόρου Κάλλους, ή δραστικό το έμπρακτο Αποτέλεσμα, ή ησυχαστικό την αναχωρητική θεία Χάρι, -

προχωρούμε στην ανάλυση μιας άλλης διάστασης δομών του Νυν, στην θεμελίωση του βασικού Γεγονότος της κοσμικής ύπαρξης, της βασικής πρότασης κάθε λόγου: τι είναι αυτό που είναι.

Το Είναι αποκαλύπτεται στο θεμελιώδες γεγονός ότι κάτι είναι κάτι, ότι ένα πράγμα έχει ένα ωρισμένο χαρακτήρα, ότι μια ύλη έχει μια μορφή. Το πράγμα είναι το Υποκείμενο και η ιδέα του χαρακτήρα του το Κατηγορούμενο. Στην Ελληνική Μεταφυσική προεξάρχει το Κατηγορούμενο ενώ παθητική είναι η Ευρωπαϊκή ευαισθησία για το Υποκείμενο. Σε μια Μεταφυσική Γραμματολογία των Πολιτισμών, το βασικό γεγονός αποδίδεται Ελληνικά μεν με το ότι μια ιδέα φανερώνεται εκεί και τότε, ενώ Ευρωπαϊκά η έμφαση πέφτει στο «πράγμα» που πραγματώνει την ιδέα στην συγκεκριμένη περίσταση.

Οι δομές του Νυν για την ανθρώπινη ύπαρξη, για το Dasein, εξασφαλίζουν την ταυτότητα του συγκεκριμένου. Παρελθόν και μέλλον

εγγράφονται στο παρόν, το δε παρόν διαστέλλεται ώστε να καλύψει την όλη διάρκεια της ύπαρξης, τον χρονικό «αιώνα» του συγκεκριμένου όντος. Παρελθόν είναι το πραγματωμένο μέρος του εαυτού μου, μέλλον δε το υπολειπόμενο προς πραγμάτωση. Έτσι διασώζεται η ταυτότητα της ουσίας στο γίνεσθαι.

Η μορφή της ουσίας ανήκει στο ον όχι μόνο στο παρόν, αλλά πρωτίστως στον αχρονικό αιώνα. Η ιδέα ως αρχέτυπο χαρακτηρίζει άχρονα, στην αιωνιότητα, το συγκεκριμένο ον. Το θεμελιώδες γεγονός, το δομικό στοιχείο του κοσμικού όλου, συνίσταται στην πραγμάτωση της ιδέας, όχι στο ότι κάτι έχει την ιδιότητα και την μορφή της ιδέας.

Επαναλαμβάνοντας την ανάλυση της ταυτότητας στον χρόνο, της συνέχειας της ύπαρξης στο γίνεσθαι, διευκολυνόμαστε στην διαπραγμάτευση του φαινομένου της πολλαπλότητας στο κοσμικό σύμπαν στο ποια είναι η σχέση μεταξύ πολλών κα ενός, μεταξύ αντιτύπων και αρχετύπου, μεταξύ συγκεκριμένων και ιδέας.

Το θέμα είναι η σχέση μεταξύ *Είναι, Θεού και Κόσμου – μεταξύ Όντων, Θεών και Φαινομένων*.

Η κατανόηση της σχέσης αυτής άγει στην ορθή διατύπωση, και άρα στην ακριβή λύση, του θεμελιωδέστερου και ουσιωδέστερου μεταφυσικού και βιωματικού ταυτόχρονα προβλήματος για το Νόημα της Ύπαρξης: η ύπαρξη αποτελεί μια Όψη του Είναι, μια Από-κάλυψη του Απόλυτου, μια Επι-φάνεια του Αιώνιου.

Στο καθένα από τα τρία θεμελιώδη αρχέτυπα μεταφυσικά και βιωματικά, αντιστοιχούν διακεκριμένες τροπικότητες αφιέρωσης κι θυσίας καθώς έχω αναλύσει. Το ίδιο διαφοροποιούνται και οι τρόποι με τους οποίους συλλαμβάνεται η οντολογική παραγωγή των Πολλών από το Ένα, των Μεταβαλλομένων από το Αναλλοίωτο, του Χρόνου από την Αιωνιότητα, του Κόσμου των Σχέσεων από το Απόλυτο που δεν υφίσταται

στην σχέση του προς άλλο, της φαντασμαγορίας των Φαινομένων από την μονολιθικότητα του Είναι.

Στην θρησκευολογία της Χθόνιας Γονιμότητας η γέννηση από την **κοσμική μήτρα**, η έξοδος στο φως από την σκοτεινή Γη, η Έλευσις κατ' εξοχήν δίνει το μοντέλο της παραγωγής των όντων από την Μεγάλη Μητέρα.

Για την θρησκευτικότητα του Κυρίου των Δυνάμεων, της Βίας της Ουράνιας Ισχύος, είναι η **κατασκευή του τεχνίτη** που εξηγεί την δημιουργία του κόσμου του γίγνεσθαι από την υπέρτατη Κυριότητα της απόλυτης Εξουσίας.

Αλλά για το αρχέτυπο του Κάλλους, την αρχαιοελληνική θρησκευτικότητα, μόνο η προβολή του έσω εκτός, η φανέρωση της ουσίας, η απο-κάλυψη του κεκρυμμένου μπορεί να εξηγήσει την ταυτόχρονη ταύτιση και διαφοροποίηση μεταξύ του Φαίνεσθαι και του Είναι.

Από την Γύμνωση των Αιδοίων του Κάλλους στην αποκάλυψη των Μυστηρίων του Φωτός, και από την επί-δειξη του πρωθήβη Άνακτα του απαστράπτοντος ωραίου Κάλλους μέχρι την επι-φάνεια της θεότητας στην ομορφιά της κοσμικής ύπαρξης, μια και η αυτή συνέχεια διήκει στην λογική του πολιτισμικού Ελληνισμού: Φαίνεσθαι είναι η προβολή του Είναι, φαίνεται αυτό που είναι γιατί το μη ον δεν υπάρχει για να φανεί. Αυτό που ανόητα λέμε «φαίνεται αλλά δεν είναι» αποτελεί απλά αδυναμία αναγνώρισης του τί φαίνεται, και όχι οντολογική απάτη και πλάνη. Και η αδυναμία αντίληψης του Είναι στο Φαίνεσθαι σημαίνει κατάρρευση του όντος στο μηδέν, είναι μια καταρρέουσα και εκμηδενιζόμενη συνείδηση. Το ψεύδος είναι η τροπικότητα της μη αυθεντικής, και άρα διαλυόμενης, ύπαρξης.

Ερευνούμε πως μετά την τρίτη και τελεσιουργό Μεγάλη Επανάσταση στην ανθρώπινη ιστορία (Νεολιθική Επανάσταση – Επανάσταση των Μετάλλων – Εποχή του Άνθους), διαρθρώθηκαν οι πολιτισμικές δομές αφ' ενός στον χώρο της καθ' ημάς Ανατολής, αφ' ετέρου δε στο κυρίως Ευρωπαϊκό πεδίο.

Το Είναι φανερώνεται στο Φαίνεσθαι, το Ον στο Φαινόμενο, το Απόλυτο στις σχέσεις της Κοσμικής Διάταξης. Μιλάμε έτσι Πλατωνικά για το αρχέτυπο και τα απεικασμάτά του, για την σφραγίδα και τα σφραγίσματα, για την ζώσα ιδέα και τις εικόνες της, τους αντικατοπτρισμούς της. Τέτοιοι αντικατοπτρισμοί είμαστε και εμείς της εντελέχειάς μας, του «τι ην είναι» μας.

Οι ίδιες δομές ισχύουν και στον χρόνο, η ίδια τάξη διέπει και την ιστορία ως ρυθμός του γίνεσθαι από αρχής εις «τέλος». Διαγιγνώσκουμε έτσι καθαρά ειδικότερα το αυθεντικό, αρχέτυπο κλασσικό, και τους διάφορους κλασικισμούς ήδη στην αρχαιότητα, και εν συνεχεία τους Βυζαντινούς και τους της καθ' ημάς ανατολής, όσο και τους Ευρωπαϊκούς. **Με ολοέν διευρυνόμενους κύκλους στον χώρο και τον χρόνο ο Δωρικός άξων της ιστορίας εμπνέει τον άνθρωπο να συνεγερθεί προς την αιωνιότητα από τον χώρο και τον χρόνο. Αυτή είναι η μεγάλη μορφή της ιστορίας. Η διαφορετική ποιότητα της ιδιοταυτότητας των λαών κάνει την αυτή ερωτική έμπνευση προς έκσταση στο κάλλος να δημιουργεί διαφορετικά πολιτισμικά «κλίματα». Αυτό είναι το περιεχόμενο της ιστορίας.**

Μια σπουδαία διάσταση αυτού του καθολικού φαινομένου παρατηρείται στην μορφή της ποιητικότητας. Και πρώτον ερευνητέα η σχέση των ποιητικών ειδών προς το όλο της αρμονίας του λόγου. **Τοποθετούμε δηλαδή κατά σειρά το δράμα στο πλαίσιο της ποιητικότητας του Ελληνισμού, την τραγωδία στο δραματικό όλο, και τον Ευριπίδη στον συνολικό ρυθμό της Αττικής τραγωδίας του Χρυσού αιώνα.**

Προς τον Ευριπίδη δε «μετρούνται» τρεις νεωτερικές τραγικότητες, η Αγγλική (Shakespeare), η Γαλλική (Racine) και η Γερμανική (Schiller). Αποκαλύπτεται έτσι καθαρώτερα εν τέλει η Μοίρα της Ιστορίας, και τα πεπρωμένα του Ελληνισμού.

Δεν μένει αδιάρθρωτη από την θεωρία και η Βυζαντινή τραγικότητα. Ευρίσκεται στον πυρήνα της πολιτισμικής ταυτότητας του χώρου της καθ' ημάς Ανατολής. Και έχει την δύναμη να μετουσιώνει το πάθος της ύπαρξης, οδύνη σταυρού, σε λυτρωτική ανάσταση, σε σωτηρία

αιωνιότητας. Αντίθετα, κατά ανόμοια ομοιότητα, προς το κλασσικό βίωμα που εδράζεται στο Κάλλος του Όντος για να κατανοήσει την Μοίρα της Ύπαρξης.

Πολυδιάστατη είναι η αναζήτηση για το τραγικό στον κλασσικό Ελληνισμό και τον Ευρωπαϊκό πολιτισμό. Η διαφορετική αντίληψη της τραγικότητας στις δύο αυτές ενότητες οφείλεται στην διαφορά του κοσμοειδώλου των, και αυτή τελικά στην διαφορά του συστατικού βιώματος των δυο πολιτισμικών ταυτοτήτων.

Ένας παραδειγματικός τρόπος κατανόησης της διαφοράς είναι να την δούμε όπως αποκαλύπτεται αρχετυπικά στην ποιητικότητα του Πίνδαρου και του Hölderlin.

Ο πρώτος σηματοδοτεί την φάση (πρώιμο κλασσικό) που η αιγλήεσσα φανέρωση του Είναι στην Μορφή του Κάλλους αρχίζει να χρωματίζεται από την Μοίρα της ύπαρξης στον Χρόνο. Έτσι γεννάται το Αττικό τραγικό και κωμικό, η ύβρις της υπέρβασης των ορίων του «Τέλους» και η γελοιότητα της α-τέλειας, της «υπόβασης» από τα άκρα όρια του Κάλλους.

Ο δεύτερος δείχνει την αντίθετη κίνηση. Ξεκινώντας από την «ερριμμένη» στον Κόσμο ύπαρξη (από το ανθρώπινο Da-sein), αναζητεί το «τέλος» της ουσίας, το νόημα της ύπαρξης. Αλλά το αλλοτριωμένο από το Είναι Υπο-κείμενο δεν ισχύει να βιώσει την παρουσία του θείου στον Κόσμο: το Ερριμμένο δεν αισθάνεται τον Κόσμο ως «Κόσμο», ως από-κάλυψη του Απόλυτου – ζει την απουσία του θεού, δεν μπορεί να συνδέσει το Dasein με το Sein, να συνάψει το Χρόνο με την Αιωνιότητα. Ο Έρως του Κάλλους μένει ανικανοποίητος, δεν ταυτίζεται ο ερών με τον ερώμενο. (Αντίθετα εύκολα ο μυστικισμός της καθ' ημάς ανατολής συντονίζεται προς το ερωτικό μοτίβο της Κοσμικής από-κάλυψης: η σημασία του «αγαπημένου-ερώμενου» στην ποίηση του Ρουμί).

Η βίωση του Κάλλους ως απουσίας συνιστά την ρίζα του Ευρωπαϊκού ρωμαντισμού. Το υπο-κείμενο σφαδάζει από τον ανικανοποίητο έρωτά του. Η παρατροπή δε του έρωτα του καλού (που είναι έργο της αιωνιότητας και λυτρωμός του ερριμμένου με την αναγωγή του στην οικεία «θέση» της πληρότητας και τελειότητάς του) στην βιολογική

γενετήσια επιθυμία (που είναι ανάγκη του χρόνου και βάθεμα του ερριμμένου στον Λαβύρινθο της ύπαρξης), επιδεινώνει την ταραχή του ανικανοποίητου ενώ φαντάζεται ότι την θεραπεύει. **Το Ευρωπαϊκό υποκείμενο αυτοεγκλωβίζεται στον αδιέξοδο του χωρίς ξέφωτο δάσους, στην λογική της ανάγκης του χρόνου. Δεν βρίσκει τον Πόρο και την λεπτή αταρπύ του Αλκμάννα.**

Καταλήγουμε επομένως ακριβώς στο θέμα της **αντινομιακής εσωτερικής σχέσης μεταξύ του κλασσικού και του ρωμαντικού**. Συνδέεται δε η ανάλυση αυτού του ζητήματος με τους «δρόμους» ιστορικώτερων αναζητήσεων, ιδιαίτερα με το φαινόμενο της Γερμανικής Ανάστασης από το μέσο του 17^{ου} αιώνα, και με τον σύνθετο χαρακτήρα του.

Η ιστορική Ευρώπη τελειώνει εκεί που άρχισε: στον Γερμανικό «σπόρο». Αλλά η δραματική κατάληξη καθωρίστηκε στην ουσία της από τον Γερμανικό έρωτα του Ελληνικού κάλλους, ο οποίος επειδή αντέβαινε σε άλλες βασικές δομές του Γερμανικού υπαρξιακού βιώματος συγκλόνισε την Γερμανική ταυτότητα και έκανε ώστε το κλασσικό να μεταποιηθεί σε ρωμαντισμό. Η εσωτερική αντινομία της Γερμανικής ψυχής δίνει σε πρόχειρη θέαση την εντύπωση «Τυραννίας της Ελλάδος επί της Γερμανίας» για την περίοδο των δυόμιση τελευταίων αιώνων. **Αλλά η τυραννία πρόσκειται στο ποιητικό αίτιο, καθόλου στο τελικό. Εκτός εάν η Ευρωπαϊκή αφέλεια συγχύσει την ακατανίκητο επιρροή του ερώμενου κάλλους επί του ερώντος καλλυνόμενου, την γοητευτική αναγωγική δυναστεία του «τέλους» επί του τελειούμενου (Πλατωνικό Συμπόσιο), με την τυραννία της ακατάσχετης και βιάζουσας Δύναμης.**

Επικεντρωνόμαστε στο πρόβλημα του τραγικού γιατί αυτό φανερώνει **διαυγέστερα την ουσία του θεμελιώδους υπαρξιακού προβλήματος του ανθρώπου.**

Οι προνομιούχες από-καλύψεις του Απόλυτου στο κοσμικό γίνεσθαι είναι **αστραπές κάλλους**. Οι φανερώσεις δηλαδή του Είναι είναι στιγμιαίες, συμβαίνουν σε μια στιγμή αιωνιότητας. **Η αιωνιότητα διεισδύει στον χρόνο κατά το Νυν**. Η τελειότητα του όντος δεν διαρκεί. **Η διάρκεια ανταγωνίζεται την αιωνιότητα**. Ο χρόνος κατατρώει το ον φθείροντάς το λίγο-λίγο. Το διαμελίζει. Σπάει τον ενιαίο άρτο του βίου. Η διάρκεια εμβάλλει την ύπαρξη αναπόφευκτα στον Λαβύρινθο του γίνεσθαι. Η «ώρα» της ακμής είναι μια στιγμή – στα πάντα. Πριν την θεία από-κάλυψη στην τελειότητα, πριν το άνοιγμα του κάλυκα εις άνθος, πριν την μετάβαση από το σκότος του καλυπτόμενου στο φως του φανερωμένου, συντελείται ο νικηφόρος αγώνας του όντος να υπάρξει πάνω στο μηδέν, να φανεί πάνω από την ρίζα του, να ξεπηδήσει έξω από την μήτρα στο φως, να γίνει με την τελειότητα του κάλλους της ακμής του το φως του Κόσμου. **Και στην «ώρα» του έαρος, στο «τέλος» της ουσίας του, τελιώνει: τετέλεσται το τετελεσμένο**. Αμέσως μετά αναλαμβάνει ο Μινώταυρος του Λαβυρίνθου, ο πολυνύμμος δαίμων του Χρόνου, το φρικτό έργο του: **κατατρώει τις σάρκες του κάλλους**. Επτά κούρους και επτά κόρες προσέφεραν στον Κρητικό Μινώταυρο να κατασπαράξει. Κούρους ανήρπαζε στα γαμψά νύχια της η Σφίγγα των Θηβών, όπως και αυτόν τον ομορφότερο και ποθεινότερο θείο Αίμονα:

ἀλλ' ἔτι κάλλιστόν τε καὶ ἡμεροέστατον ἄλλων

παῖδα φίλον Κρείοντος ἀμύμονος, Αἴμονα δῖον.

(Ο Σπαρτιάτης Κιναιίθων τραγουδά στην Οιδιπόδειά του, Fr. 1 Bernabe = Fr. 2 Kinkel).

Ο Χρόνος είναι ο Κύριος της φθοράς, ο Άρχων κατά Ιωάννην τν θεολόγον του Κόσμου τούτου, ο Αΐδης και Διόνυσος ο αυτός (Ηράκλειτος, Λακωνικά ανάγλυφα), ο Θάνατος αυτοπροσώπως.

Η πραγματική, φοβερή τραγωδία είναι η τραγωδία της στιγμιαίας τελειότητας.

Το στιγμιαίο της ακμής των πραγμάτων, το φευγαλέο στον χρόνο της ίδιας της αιωνιότητας, αυτή η αφόρητη αντινομία, βιώνεται υπαρξιακά, ως για να εξηγηθεί, σαν η ύβρη της άκρας τελειότητας. Και αυτή είναι η Απολλώνια γένεση του κλασσικού τραγικού. Ο τέλειος της ακμής, ο «ωραίος» Κούρος, ταυτίζεται με τον θεό, με τον

Άνακτα πρωθήβη του Κάλλους. Και αυτή η υπερβασία, από την ανθρώπινη δυσκολία της αδυναμίας στην θεία ευκολία της βεβαιότητας, προκαλεί την πτώση του στην φθορά. Ο Απόλλων ίσταται ενάντιος στο άγαλμά και ίνδαλμά του: στον Αχιλλέα, στους Νιοβίδες, στον Μελέαγρο, στον Υάκινθο.

Το αρχαϊκό ανθινό έαρ δεν το βιώνει έτσι. Ούτε ο Πίνδαρος στην αρχή του Ελληνικού θέρους το αντιλαμβάνεται έτσι. Όλη η αδυναμία της ανθρώπινης ύπαρξης, το εμπερίστατό της στους ανελέητους δεσμούς της ανάγκης, η πάσα οδύνη του κόσμου στο γίγνεσθαι, το πάθος, ο σταυρός της ύπαρξης, το ασήκωτο βάρος της Μοίρας – **όλη η νηλεής ανάγκη της δαιμονικής κοσμικής τάξης δεν ισχύουν να σκιάσουν το φως του κάλλους. Αντιθέτως όλα από-καλύπτουν την βασιλεία του Απολλώνιου Κάλλους, όπως στο δυτικό αέτωμα του ναού του Διός στην Ολυμπία.** Η πλήρωση και ολοκλήρωση μιας αστραπής της αιωνιότητας, ή άφατη χαρά της ύπαρξης του τετελεσμένου (έληξε και τέλειωσε, είμαι στην αιωνιότητα), η ηδονή του εντελώς έχειν στην εντελέχεια του «τί ην είναι» μας, αντιζυγούν μειδιώσεις και υπερτερούν ακόπως όλης της οδύνης και του πόνου της διάρκειας. **Ακόμη, αρκούν και ισχύουν να τις μετατρέψουν αυτές τις ίδιες σε φανερώσεις κάλλους.**

Αλλά το θέρος φέρνει τον καρπό. Και ο καρπός σημαίνει μέριμνα στον χρόνο. Η Μοίρα βαραίνει στο κλασσικό. Και το θαύμα του κάλλους λαμβάνει μια επιτρέχουσα ελαφρά σκιά μελαγχολίας. Το «τέλος» (κάλλος) της αιωνιότητας και το τέλος (τέρμα) του χρόνου αρχίζουν να αντινομούν. Η τραγωδία (και η κωμωδία) είναι υπόθεση του κλασσικού, όχι του αρχαϊκού, και του Ιωνικού, όχι του Δωρικού.

Η σταθερότητα και το μόνιμο, η αιωνία μονή και το απολύτως ωρισμένο της αρμονίας της τελειότητας στο όριο του πέρατος που ενοποιεί το ον στο κάλλος του, αυτό το ακλονήτως Ίστασθαι του όντος εις παράδειγμα του Απολύτου Είναι, ο Κούρος του ανθόεντος κάλλους, αυτός Δωρικός κίων και νεαρώδης φαλλός και ακλινής έφηβος τελετουργικά διαμαστιγούμενος και οπλίτης αταλάντευτος ορχούμενος εις μάχην, ο Ων και ο Εστώς και ο Αεί και ο Καλός, ανεπαισθήτως ρέπει τώρα πια προς τον τεταραγμένο αγώνα επίτευξης του «μέτρου», και η ροπή αυτή προκαλεί ταλάντωση του όντος περί το όριο του «τέλους» του, αιώρηση μικρή ή μεγάλη μεταξύ

α-τέλειας και υπερ-τελούς υπέρ-βασης. Και η ασχήμια μεν της α-τέλειας, η απο-τυχία του τέλους, ευχερώς γεννά το γελοίο, και τον γέλωτα και το κωμικό. Αλλά σε δυνάμεις της θλίψης πολλαπλασιάζεται η οδύνη της ύπαρξης από την πτώση της υψηλής ακμής, της υπερ-ώρας, του έγχρονου Είναι. **Ο Λακεδαιμόνιος Υπερτελεάτας Απόλλων έχει πάψει ήδη να οδηγεί.**

Στον χειμώνα του Ελληνισμού, μετά το Ελληνιστικό φθινόπωρο, στους χρόνους της θεόσταλτης (κατά Ευσέβιο) Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας, **το θεμελιώδες συστατικό βίωμα πάλι υπερνικά το τραγικό βάρος του χρόνου στην ανθρώπινη ύπαρξη.** Τώρα όμως χρειάζονται τα μέγιστα μέσα για να χαραχθεί η οδός της αιωνιότητας μέσα στην νηλεή ανάγκη της Μοίρας, μέσα στην λογική του χρόνου. **Στην πτώση του υπερτελούς, εκεί που φαντάζει να θριαμβεύει ο Χρόνος, εκεί ηττάται πικρή ήττα. Ο ίδιος ο θεός της αιωνιότητας, ο Απόλλων του «τέλους», όχι ο Διόνυσος, όχι ο δαίμων του Ενιαυτού, όχι η αρχή της περιοδικότητας, γίνεται η οδός μέσα στον χρόνο για την σωτηρία μας από τον χρόνο. Σταυρούμενος την οδύνη της έγχρονης ύπαρξης εκβάλλει τον Αρχοντα του Κόσμου από την βασιλεία του.**

Το τραγικό αίρεται. Η τραγωδία της ύπαρξης είναι το μέλος της αιωνιότητας.

Και ποιο είναι το τραγικό στον Ευρωπαϊκό πολιτισμό;

Όχι τα διαθρυλούμενα και τετριμμένα, αλλά αυτή η ίδια η τραγωδία του Ευρωπαϊκού πνεύματος, ο ανικανοποίητος έρως του Ελληνικού Κάλλους. Ανικανοποίητος έρως θα πει βίωση του Ερώμενου ως απουσίας.

Στον Ελληνισμό το τέλος είναι παρόν, νυν και αεί. Ακόμη και όταν μένει ατέλεστος ο κλασσικός Έλληνας των ερωτικών μυστηρίων του κάλλους, ακόμη και τότε επομένως που δεν τελεσφορεί ακόμη το οικείο τέλος του, και έτσι όμως βιώνει το κάλλος ως παρουσία δια του έρωτος του καλού. Διευκολύνεται εις αυτό γιατί ο Δωρικός έρως δεν έχει σχέση προς την γενετήσια επιθυμία. **Αντιθέτως ο Ευρωπαίος, με την έμφασή του στην δεύτερη, δυσκολεύεται να βιώσει την απουσία του κάλλους από τον ίδιο ως παρουσία του κάλλους δια του κάλλους του Ερώμενου (του κατά Ρουμί «αγαπημένου», του φίλου και εταίρου της αρχαιότητας, του**

«αδελφοποιτού»). Χωρίς να συγχέει συγχέει τον έρωτα του καλού προς την γενετήσια ορμή. Και βιώνει έτσι τον έρωτα του καλού ως απουσία του καλού. Και η γέννα του ανικανοποίητου έρωτα λόγω της σύγχυσης προς την γενετήσια γέννα δεν είναι ούτε Μορφή ούτε ποιά φυσική Τάξη, πάντως δεν είναι «καλή», αλλά ταραχώδης κυματισμός συναισθήματος, πόθος ανεκπλήρωτος, βόγγος οδύνης, πάθος αλύτρωτο – ρωμαντισμός (είτε Γοτθικός, είτε Baroque, είτε τυπικός, είτε αμορφολογίες και παραμορφολογίες μοντερνισμού).

Το να γεννά ο έρωας της Μορφής Αμορφία είναι το Ευρωπαϊκό τραγικό. Και έτσι η αποτυχία του τέλους δεν είναι κωμική (όπως θα ήταν στον Ελληνισμό) στην Ευρώπη αλλά τραγική. **Αν και η Ευρωπαϊκή τραγωδία ενέχει ουσιωδώς το κωμικό.** Εμπεριλαμβανόμενο αυτοτελώς στο δράμα με τον Shakespeare. Υποβαλλόμενο με την απάδουσα «ορθότητα» της «μόδας» στην κλασσική Γαλλική τραγωδία. Συνελκόμενο από την ηθική νόρμα που επιβάλλεται πάνω στην μεταφυσική του νοήματος της ανθρώπινης ύπαρξης με την Γερμανική τραγωδία του Schiller και των ομοεθνών. Και έτσι εξηγούνται τα πάντα.

Ο πολιτισμός ό ίδιος είναι πολιτισμική έννοια. Βιώνεται και θεωρείται διαφορετικά σε κάθε πολιτισμό. Ακολουθώντας νήματα από τις άλλες διαστάσεις της διαφοράς, μπορούμε να προχωρήσουμε **στην συγκριτική μελέτη των διαφορετικών αντιλήψεων του τι ακριβώς θα πει «πολιτισμένος» στους τρεις πολιτισμούς που διαπραγματευόμαστε.** Αναδεικνύονται έτσι οι διαφορετικές προσεγγίσεις στο θέμα της **παιδείας**, οι διαφορετικές θεωρήσεις του τί συνιστά **αξία**, καθώς και οι διαφορετικές εκδοχές του τί αποτελεί **γνώση**. Πρόκειται για την ουσιαστική μελέτη αυτής της φύσης του πολιτισμού κατά τους τρεις πολιτισμούς και της σχέσης μεταξύ των τριών συλλήψεων.

Επανακάμπτοντας στην αφετηρία για το νόημα του τραγικού ως πολιτισμικής έννοιας, ξεκινάμε όπως πάντα από το ξεκαθάρισμα της ιδέας του στο Κλασσικό.

Με μια φράση, το τραγικό συνίσταται κατ' ουσίαν στο στιγμιαίο της ακμής του όντος, στο οριακό του «τέλους» της ουσίας του. Η αιωνιότητα δεν είναι (άπειρη) διάρκεια, και η τελειότητα στον χρόνο, ως έγχρονη αιωνιότητα, δεν έχει διάρκεια. Η αστραπή του κάλλους βιώνεται ως στιγμιαία, σαν τον ανθό της άνοιξης. Η «ώρα» του έαρος στην ήβη της νεότητας φθάνει στην ακμή του ανθινού κάλλους της, και αμέσως ο χρόνος αρχίζει την φθοροποιό δράση του.

ἡμεῖς δ' οἶά τε φύλλα φύει πολυάνθεμος ὥρη

ἔαρος, ὅτ' αἶψ' ἀγῆς αὖξεται ἡελίου,

τοῖσ' ἵκελοι πῆχυιον ἐπὶ χρόνον ἄνθεσιν ἥβης

τερπόμεθα, πρὸς θεῶν εἰδότες οὔτε κακόν

οὔτ' ἀγαθόν· Κῆρες δὲ παρεστήκασι μέλαιναι,

ἡ μὲν ἔχουσα τέλος γήραος ἀργαλέου,

ἡ δ' ἑτέρη θανάτοιο· μίνυνθα δὲ γίνεται ἥβης

καρπός, ὅσον τ' ἐπὶ γῆν κίδναται ἡέλιος.

αὐτὰρ ἐπὴν δὴ τοῦτο τέλος παραμείψεται ὥρης,

αὐτίκα τεθνάμεναι βέλτιον ἢ βίος·

πολλὰ γὰρ ἐν θυμῷ κακὰ γίνεται· ἄλλοτε οἶκος

τρυχοῦται, πενίης δ' ἔργ' ὀδυνηρὰ πέλει·

ἄλλος δ' αὖ παίδων ἐπιδεύεται, ὧν τε μάλιστα

ἱμείρων κατὰ γῆς ἔρχεται εἰς Αἶδην·

ἄλλος νοῦσον ἔχει θυμοφθόρον· οὐδέ τίς ἐστιν

ἀνθρώπων, ᾧ Ζεὺς μὴ κακὰ πολλὰ διδοῖ.

Μίμνερμος Fr. 8 Gentili – Prato

Το «τέλος» του όντος στην ακμή της ύπαρξης ίσταται επί ξυρού ακμής στα όρια της αρμονίας, στο πέρας της μορφής του κάλλους. Το τέλος τελειοί και τελειώνει, περαίνει και περατώνει. Ιδού ευθύς μετά πίπτει το τέλειο στον χρόνο εις φθοράν απεχθή. Στην τραγωδία η βραδεία έκπτωση γίνεται ακαριαίο πτώμα μέγα. Διερράγη το όριο εξ αναγκαίας υπερβασίας. **Ως εάν η ύβρις εμφιλοχωρούσε στον ανθό της τελειότητας. Ως εάν.**

Στον κλασσικό Ελληνισμό το κάλλος της τελειότητας βιώνεται παρόν, είτε οντολογικά στο καλό ον (ταυτολογία) είτε τελεολογικά στο ερών δια του Έρωτα του καλού. Το ερών στρέφεται υπαρκτικά προς το ερώμενο καλόν και έτσι τελειοποιείται κινούμενο προς το «τέλος» του. Ο Δωρικός έρως προϋποθέτει την παρουσία του κάλλους ως πνέουσα τελειότητα στο καλόν («αϊτης») και ως εισπνεόμενη τελειότητα στο ερών («εισπνήλας»). Το κάλλος είναι πανταχού παρόν, οντολογικά στο καλόν ή υπαρκτικά στο ερών. Γι αυτό ο Έρως είναι κοσμολογική αρχή, κοσμογονική και τελεολογική, δημιουργική του όντος εις ύπαρξη και αναγωγική του όντος εις τελειότητα.

Αλλά όχι έτσι στον Ευρωπαϊκό πολιτισμό. Εδώ το «τέλος» του κάλλους βιώνεται ως απουσία, όπως το Είναι βιώνεται ως αντικείμενο αντί για περι-ουσία, και το Φαίνεσθαι ως απάτη αντί για από-κάλυψη. Η Ευρωπαϊκή τραγωδία συνίσταται ακριβώς στην απουσία του ερώμενου καλού από τον έρωτα του καλού στο υποκείμενο.

Αυτό προκαλεί, αντί Μορφής τελειότητας στο προϊόν του Έρωτα, αντιθέτως συναισθηματικό ωκεανό και καταιγίδα εκφραστικότητας. Ο Ρωμαντισμός είναι αναγκαίο χαρακτηριστικό της Ευρωπαϊκής ψυχής, στερημένης όπως είναι από πληρότητα του Είναι και από Κάλλος Μορφής του Φαίνεσθαι. Ο Έρως είναι ριζικά διαφορετικός και γι αυτό τα αποτελέσματά του αντίθετα στους δυο πολιτισμούς.

Το βίωμα της απουσίας στο Ευρωπαϊκό ιδεολόγημα του κατ' εξοχήν παρόντος στην βιοθεωρία του Ελληνισμού, της Μορφής του κάλλους, προκαλεί πλην της συναισθηματικής τεταραγμένης διέγερσης του ρωμαντισμού και την παρά φύσιν συνταύτιση του Έρωτα με την Γενετήσιο ορμή. Η σύγχυση αυτή επιτείνει την αίσθηση της απουσίας του ερωτικού «τέλους» και εκκαλεί το τρίτο θεμελιώδες χαρακτηριστικό του Ευρωπαϊκού πνεύματος, την αυτόνομη, βουλευσιαρχική δράση

του υποκειμένου υπό τεχνητό σύστημα κανόνων, αντί της οργανικής λειτουργικότητας του συγκεκριμένου ανθρώπινου όντος ως φανέρωσης του Απόλυτου.

Ο ρωμαντισμός στην αισθητική, η ηθικολογία του δέοντος στην πράξη και ο μεθοδολογικός ορθολογισμός στην γνωσιολογία απορρέουν από την αυτήν πηγή. Από την πτώση του υπο-κειμένου εκτός Είναι, από την αντι-κειμενικοποίηση του Φαίνεσθαι, από την από-μόνωση της ύπαρξης εκτός της ολοκληρίας της από-κάλυψης του Απόλυτου.

Από την ίδια αρχή εκπορεύεται και η οργανωτική δεινότητα του Ευρωπαϊκού αντί της δεξιοτεχνικής επιτηδειότητας του Ελληνικού, η συμβατική κανονικότητα αντί του φυσικού ρυθμού, η μεθοδική αποτελεσματικότητα αντί της επιδεικτικής εξατομικευμένης απόδοσης.

Από την οντολογική Πτώση εκ του Παραδείσου του Είναι, και την υπαρξιακή Έκπτωση του βιώματος του Κάλλους σε αίσθημα στέρησης, παράγεται και το Ευρωπαϊκό επιστημονικό θαύμα της Νεωτερικότητας, καθώς και σύμπας ο τεχνολογικός πολιτισμός.

Κατ' αυτόν τον τρόπο προχωρούμε στην παραγωγή των βασικών χαρακτήρων του Ευρωπαϊκού πολιτισμού από μια και την αυτή αρχή. Ιδιαίτερη έμφαση πέφτει κατά την ερμηνεία στην ανάλυση του Τεχνοκρατικού πολιτισμού ως Ευρωπαϊκής ιδιαιτερότητας με προσημειωμένη λήξη.

Ο Τεχνοκρατικός Πολιτισμός αποτελεί την Αλλοτρίωση της Ανθρώπινης Ύπαρξης από το Είναι: άγει κατά διαδοχή από το Υποκείμενο στη Μέθοδο, και από την Βούληση του Υποκειμένου στην Τεχνητή Οργάνωση, στον Μηχανικό Ορθολογισμό και εν κατακλείδι στο Αντι-Ιδεώδες της Μηχανής.

Ο νεωτερικός και τεχνοκρατικός χαρακτήρας του Ευρωπαϊκού πολιτισμού εμφανίζεται καθαρώτερα κατά την φάση της παρακμής του. Δείχνεται αποκαλυπτικώτερα στο γήρας του, σε γύμνωση ασχήμιας. Γιατί ο

Ευρωπαϊκός πολιτισμός είναι από γεννησιμιού του γεροντικός, κι έτσι η «άνθιση» του είναι παρακμιακή, νοσηρή, ρωμαντική.

Μια σειρά από αντινομιακές ιδιότητες του Ευρωπαϊκού πνεύματος χρήζουν προσοχής και εξήγησης.

Ιδιαίτερη συγκινησιακή ευαισθησία και ταυτόχρονα σκληρότητα στην εφαρμοστική του «πρέπει» δραστική επιβολή.

Έρωτας της κλασσικής φόρμας αλλά και γοητεία της συναισθηματικής εκφραστικότητας (ρωμαντισμός).

Λατρεία της φύσης και αυθεντικότητας μαζί με ηυξημένη αυτουποδούλωση σε τεχνητά κανονιστικά πλαίσια (π.χ. κουλτούρα της «ετικέτας» και της μόδας).

Αισθητική ποιότητα (ποιητικότητα και μουσικότητα) συνυπάρχουσα με ηθική δεοντολογία.

Μεγαλοπρέπεια πίστης (π.χ. το Γοτθικό) με κωμικά τυποποιημένη «λογική» (π.χ. απλοϊκός Διαφωτισμός).

Επιστημονικό «βάθος» αλληλοπεριχωρούμενο με «κατάχρηση του Λόγου» (Hayek) και ισχυρό μεταφυσικό συντονισμό.

Θεότητα της Δύναμης (Βούληση, Schopenhauer, βούληση για Δύναμη, Nietzsche) να εμπνέει Ήρωες της Πτώσης (Wagner) αλλά και να εκτρέφει το Ήθος της επίπλαστης Συμβιβαστικής Ομοφωνίας (Βρυξέλλες της Ευρωπαϊκής Ένωσης).

Εξημμένη (μέχρι νοσηρή) φαντασία αλλά και αντίληψη των πραγμάτων ως «διαθέσιμων αποθεμάτων» (Heidegger).

Αίσθηση ολοκληρίας (Hegel) δίπλα σε μανία διαμερισματολογικής εξειδίκευσης (Πανεπιστημονική (!) Παιδεία).

Sturm und Drang μαζί με Νεοθετικισμό.

Αλλά και Θετικισμός (μόνη καθολικότητα του «τεθέντος») με Ιστορικισμό (Spengler).

Όπως και Υποκειμενική ευαισθησία με οργανωτική αποτελεσματικότητα.

Ο Ευρωπαϊκός πολιτισμός είναι ριζικά αντινομιακός, εντονότερα από τον ακραίο Γνωστικισμό (του 2^{ου} μ.Χ. αιώνα), βαθύτερα από ότι ο Kant (Κριτική του καθαρού Λόγου) σχηματοποίησε.

Και η ρίζα των αντινομιών του έγκειται στο συστατικό του βίωμα.

Το Υποκείμενο κείται ερριμμένο εκτός του Είναι.

Το Είναι για αυτό συνίσταται στο άγνωστο Χ, το δε Φαίνεσθαι αποτελεί διαρκή πρόκληση εις απάτη και όλεθρο. Για να απαντήσει στην αγνωσία του πραγματικού και στην απατηλότητα του φαινομένου το Υποκείμενο, αφού μόνο τον εαυτό του μπορεί να εμπιστεύεται, πρέπει να στηριχθεί σε άτεγκτους δικούς του κανόνες με τους οποίους ρωτάει τα φαινόμενα για την πραγματικότητα. Η δεοντολογική ηθική, όπως και η «θετική» επιστημονική γνώση με την τεχνολογία, καθώς και η ενδόμυχη αθεΐα του Ευρωπαϊκού χαρακτήρα, απορρέουν από την αυτή πηγή, όσο και ο αισθητικός «ρωμαντισμός».

Θα ερευνήσουμε τί στις αντινομίες οφείλεται στις διαδοχικές εποχές της Ευρωπαϊκής περιόδου και τί στις τοπικολαϊκές ιδιοφυσιογνωμίες. Και τί συνιστά την αναπαλλοτρίωτη ουσία του ιστορικού πνεύματός του.

Το Ευρωπαϊκό Υποκείμενο δεν είναι απλώς ο «χώρος» φανέρωσης του Κατηγορούμενου στον χρόνο, όπως στον κλασσικό Ελληνισμό, αλλά κάτι αυθύπαρκτο που δρά σε αντι-κείμενα, φθάνει δε στην παράκρουση να ορίζει και την ουσία του (Sartre) αυτοθεσμούμενο. «Θέτει» και τον εαυτό του εν τέλει. Έτσι εξασφαλίζει και για τον άνθρωπο τον χαρακτήρα του «διαθέσιμου αποθέματος» που επιφυλάσσει στα πράγματα «θέτοντάς» τα στον υπαρξιακό του ορίζοντα.

Βιώνει το Είναι ως απουσία και γι αυτό υιοθετεί μια τυπική και εμπειρική μεθοδολογία για την αλήθεια.

Βιώνει το Θείο ως απουσία, γι αυτό δεσμεύεται σε μια εσχατολογική θρησκευτικότητα, καταντά δε στην αθεΐα.

Βιώνει το Αγαθό ως απουσία και γι αυτό χρειάζεται την ηθική του Δέοντος.

Βιώνει το Κάλλος ως απουσία και γι αυτό αντί Μορφής παράγει συναισθηματικά φορτισμένη εκφραστικότητα.

Βιώνει τον Άνθρωπο ως απουσία και γι αυτό επενδύει σε «καλούς τρόπους» και κανόνες συμπεριφοράς και συμβατικούς θεσμούς στις συνανθρώπινες, κοινωνικές σχέσεις.

Βιώνει τον εαυτό του ως απουσία και γι αυτό λατρεύει το κρυφό, με κατάληξη συστηματική θεσμική υποκρισία.

Επιστημονισμός και Τεχνοκρατία αποτελούν την τελευταία φάση του Ευρωπαϊκού Υποκειμενισμού.

[Για την ανάλυση του Τεχνολογικού πολιτισμού, όχι ως προβλήματος εργαλειακού, όχι ως προβλήματος μηχανών, αλλά ως οντολογικού και υπαρξιακού ζητήματος και θέματος των μορφών με τις οποίες εκφράζεται ένα ωρισμένο υποκείμενο βίωμα, εδραία απαρχή συνιστούν οι αναλύσεις του Heidegger].

Σε αντίθεση προς την τεχνητότητα και αντινομιακότητα του Ευρωπαϊκού πολιτισμού, παρά την ερωτική του σχέση προς τον Κλασσικό πολιτισμό της φυσικής αρμονίας, ο οικείος πολιτισμός μας επιδεικνύει αγέρωχα θαυμαστή συνέχεια από τον κλασσικό Ελληνισμό στον αυθεντικό Νεοελληνισμό της δημοτικής παράδοσης.

Τέσσερες άξονες προβάλλονται αυτόματα στην ανάλυση αυτής της συνέχειας, οι οποίοι ζυγοσταθμίζονται:

Πρώτα στην ποιητικότητα του αρχαϊκού λυρισμού και στην ιδιοσυγκρασία της Δημοτικής Μούσας.

Μετά στον χαρακτήρα της Μελικής ορχηστικής της αρχαιότητας και στην φόρμα των Δημοτικών χορών.

Και τρίτον στην σχέση της αρχιτεκτονικής μορφής κατά την κλασσική περίοδο με αυτήν της Δημοτικής παράδοσης.

Τέλος και στην αρχή εστιακής σημασίας είναι να συγκρίνουμε τρόπους ζωής, ήθη και τον γενικό χαρακτήρα βίου στον Κλασσικό Ελληνισμό με εκείνους του γνήσιου και αδιάφθορου από οθνείες παρεμβάσεις Νεοελληνισμού της λαϊκής ψυχής.

Η συνέχεια από την αρχαία Κλασσική στην νεώτερη δημοτική παράδοση στο πεδίο της ποιητικότητας, της μουσικής και της ορχηστικής, χρήζει εμβριθούς και καινοτόμου έρευνας. Ενδεικτική του κοινού βιώματος είναι π.χ. η επι-δεικτικότητα του προ-ηγούμενου χορευτή στους μελικούς και περιγραφικούς χορούς της αρχαιότητας αφ' ενός και στους δημοτικούς αφ' ετέρου.

Όμοια λειτουργική είναι η παρατήρηση της τριπλής βασικής χωρολογικής διαίρεσης της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής (Πελοπόννησος, Στερεά με επίκεντρο την Αιτωλία, και η βόρεια ζώνη από Ήπειρο δια Μακεδονίας και Θράκης στην Μικρά Ασία) για την αποκατάσταση της συνέχειας από τον Δωρικό και Ιωνικό ρυθμό της κλασσικής αρχαιότητας.

Η ακοή και η γεύση και η όσφρηση είναι επίσης διαστάσεις της ανθρώπινης ύπαρξης. Οι δομές των πεδίων που συνιστούν είναι και αυτές θεμελιώδεις συνιστώσες του ιδιοχαρακτήρα και της φυσιογνωμίας της υπαρξιακής παρουσίας μας.

ὥς γὰρ ἕκαστος ἔχει κρᾶσιν μελέων πολυπλάγκτων,

τὼς νόος ἀνθρώποισι παρίσταται· τὸ γὰρ αὐτό

ἔστιν ὅπερ φρονέει μελέων φύσις ἀνθρώποισιν

καὶ πᾶσιν καὶ παντί· τὸ γὰρ πλέον ἐστὶ νόημα.

Παρμενίδης 28DK B16

Επεξεργαζόμαστε την θεωρία για τις δομές των αισθήσεων στον κλασσικό Ελληνισμό. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται η εδεσματολογική εμπειρία μας από το εγχείρημα προσομοίωσης της Υακινθίας «Κοπίδος», όπως και από όλα τα προηγούμενα που συστηματικά επιδιώκουμε.

Το είδος και η ποιότητα των καθοριστικών για την νοερή μας ταυτότητα αισθήσεων απορρέει από τον τρόπο ζωής μας στα πλαίσια του φυσικού και ανθρωποκεντρικού περιβάλλοντος. Άμεσα λοιπόν συνδέεται με την προβληματική αυτή η *Επιβίωση του Ελληνισμού στη Λαϊκή Ψυχή παρά την Αποτυχία του ΝεοΕλληνικού Μορφώματος*.

Εν τέλει συζητούμε δηλαδή για την μόνιμη και επιδεινούμενη κρίση ταυτότητας του Νεοελληνισμού.